

HALK OYUNLARIMIZIN GELİŞMESİNDE DERNEKLERİN YERİ VE ÖNEMİ

Gönliim bu güzide derneklerimizin bir federasyon kurarak bir çatı altında toplanmaları ve devlet desteğini de alarak hizmeti daha iyiye daha güzele götürmelerini ister.

Ahmet ÇAKIR

Ülkemizde ilk defa 1 Kasım 1927 yılında Ankara'da Anadolu Halk Bilgisi Derneği kurulmuştur¹. Bu derneğin kurulmasıyla başlayan folklor faaliyetleri günümüze kadar aynı gaye, aynı duygu ve heyecanla devam ederek gelişmiş, bugün sayıları binlere varan dernekler kurulmuştur.

İshak Refet, (İşıtman) Ziyaettin Fahri (Fındıkoğlu) ve İhsan Mahvi² gibi Türk aydınları bir araya gelerek kurdukları bu dernekle Türk folklorunda kurumlaşmanın ilk tohumu atılmış olmaktadır. Sonraları bu tohum filizlenerek meyvelerini vermeye başlamıştır. Kurulan bu dernek her ne kadar halk oyunlarımızla ilgilenmemişse de ilk kurulan dernek olması bakımından önem arz etmektedir.

Dernekler gençlerimizin boş zamanlarını en iyi ve en yararlı bir şekilde değerlendirmelerini sağlayan, milli birlik ve beraberlik duygularımızın gelişmesinde önemli katkıları bulunan Türk halk oyunlarını araştırıp geliştiren, gençlerimize öğretmek yurt sathında sevilip yayılması ve yurt dışında tanıtılmasında çaba gösteren birer kültür yuvamız olmuşlardır.

Profesör M. N. Hıdırov tarafından neşre hazırlanan bir nüsha bulunmaktadır. Profesör M. N. Hıdırov tarafından neşre hazırlanıp sözbaşı yazılan ve folklorcu H. Hanov'un redakte ettiği bu nüsha şimdiye kadar yayınlanmamıştır.

«Oğuzname»yle okuyucularımız 1950 yılında edebiyatçı âlimlerimiz B. A.

Türk folklorunun bilhassa halk müziği ve oyunları bölümünü araştırıp geliştirmek, gençlerimize öğretmek yurt içinde yayılmasını, yurt dışında tanıtılmasını sağlamak amacıyla ülkemizde kurulmuş bulunan derneklerin, son yıllarda faaliyetlerini giderek yoğun bir şekilde sürdürmeleri sevindiricidir. Bilhassa derneklerimizin yıllardan beri dünyanın çeşitli ülkelerinde düzenlenmekte olan uluslararası festival ve şenliklerde ülkemizi başarı ile temsil etmeleri ve yarışmalarda devamlı derecede girerek mahalli basın ve yayın organlarında ülkemizden övgü ile bahsedilmesi bizler için ve Türkiye için iftihar vesilesi olmuştur. Bu çaba ve başarılar gerçekten övülmeye değerdir.

Dernek lokalinin kirasını üyelere toplanan aidatlarla ödemeye çalışan, kıyafetlerinin yeni yapımı ve onarımını istediği biçimde yapamayan, enstrüman ücretini astronomik rakamlara rağmen vermeye gayret eden, konut fonu, belediyelerle ilgili afiş, ilan, rusum harçlarla cebelleşen, yeterli seviyede öğretici eleman bulamayan ve en önemlisi sağlıklı çalışma yeri bu-

Garıyev ve M. Kösev tarafından yüksek mekteplerin öğrencileri için hazırlanan «Türkmen Edebiyatından Hrestometriye XVIII Asır» isimli eser vasıtasıyla tanıştılar. Bu eserde Andelip'in Oğuznamesinin tamamı değil, ondan bazı bölümler yer almıştır. Bu, bizde «Oğuzname»nin ilk neşri olmuştur. (Devamı 6. Sayıda)

lamayan ancak haftada bir gün bir bodrumda çalışan, ekonomik ve teknik problemleri olan bu kültür yuvalarımız, her türlü eleman, araç ve gereçlerle donatılmış devlet desteğiyle sıhhi ortamlarda çalışan yabancı topluluklar karşısında dünya birinciliğini almaktadırlar. Ülkemizde kurulan folklor konulu derneklerimizin % 90'ı halk oyunları ile ilgilenmektedir, geriye kalan % 10'u ise yalnız halk edebiyatı ve halk müziği ile ilgilenmektedir.

Derneklerimizin, Türk halk oyunlarının bugünkü seviyesine ulaşmasında büyük katkıları olduğu bir gerçektir. Hemen hemen her ilimizde çeşitli adlarla kurulan (Folklor, Turizm ve Folklor, Kültür ve Turizm vb.) dernekler, yörelerinde köy köy, kasaba kasaba dolaşarak halkın oynadığı oyunları ve müzikleri belli bir disiplin altına almışlardır. Sahne kurallarına göre oyunları belli bir sıraya ve belli bir sisteme oturtmaya çalışmışlar, ancak oyunları düğünde, nişanda, sıra gezmelerinde, ferferne toplantılarında ve çeşitli eğlencelerde oynadığı gibi sahneye koymamışlardır. Fazla figür tekrarıyla arındırmış kaç kez yapılması gerektiğini, figürlerin sırasını, oyunların müziklerini seyrine göre belli bir akış içinde sahnede sergilenmesine çalışmışlardır. Oyun, müzik ve kıyafet unsurunu iyi bir organize içinde kullanmaya özen göstermişlerdir. Zaman içinde yöre gençlerine öğretilen oyunlar sahneye konduktan sonra halk tarafından da sevmeye başlanmış ve halk oyunları gençlerimiz arasında yaygınlaşıp itibar görerak saygınlık kazanmıştır. İllerimizde usta çırak ilişkisiyle oyunları öğrenen gençlerimiz zamanla ustalaşmışlardır, daha sonraları gerek tahsilleri gerek iş ve gerekse diğer nedenlerle büyük şehirlere yerleşmişlerdir. Bu yerlerde faaliyet gösteren derneklerin bünyesine girerek kendi illerinin oyunlarını öğretmeye başlamışlardır. Oyunlarımız

usta çırak usulü ile öğretilerek gündün güne çıg gibi büyümüş yurt sahine sanatları içindeki yerini almışlardır. Eski adıyla Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığımızın düzenlediği halk oyunları yarışmalarına katılan 6.000 okulda 1989 rakamına göre faaliyet gösteren ve bizzat gösteriye katılan kişi sayısı 843.765'dir³. Bu sayıya derneklerimizde faaliyet gösteren kişileri de katarsak halk oyunları ile uğraşan kişilerin sayısı milyonu geçektir.

İşte derneklerimiz sayesinde usta çırak tekniğiyle öğretilerek halk oyunlarımız belli bir seviyeye ulaşmış, kaybolmaktan, yok olmaktan kurtulmuş, ata mirasına sahip çıkmak gelecek nesillere aktarılmasını sağlayarak tarihi bir görevi yerine getirmişlerdir.

Bütün dünya ülkeleri, halk oyunlarını bir kültür unsuru olarak ele almış bilimsel bir metotla araştırarak oyunlarını sahneye aktarmışlar ve halk oyunlarını, ülkelerinin tanıtımında bir propaganda aracı olarak kullanarak diğer ülkelerle sıcak ilişkilerle dostluklar kurmaya çalışmışlardır.

Ekonomik ve teknik problemlerle karşı karşıya kalan yukarıda bahsettiğim faaliyetlerini üstün gayretleriyle gerçekleştiren bu kültür yuvalarımızın halk oyunlarımıza yaptığı ana hizmetler karşısında onları takdirle yadetmeyi bir borç olarak görüyorum.

Gönlüm, bu güzide derneklerimizin bir federasyon kurarak bir çatı altında toplanmaları ve devlet desteğini de alarak bu hizmeti daha iyiye daha güzele götürmelerini ister.

1 Şerif Baykurt: Türkiye'de Folklor, Ankara 1976 Kalite Matbaası 75-76. S. 2 a.g.e.

3 Bu bilgi Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünden alınmıştır.